

ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОМІКСІВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Ілійчук Л.В.

Україна, м. Івано-Франківськ, Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника

Дидактичний потенціал коміксів в нашій країні значно недооцінюється і майже не використовується в закладах освіти. Натомість у західній масовій культурі комікси є досить популярними. Вони вважаються невід'ємною складовою частиною дитячого життя, являють собою один із символів західного підприємницького духу. За мотивами коміксів створюються кінострічки, мультфільми, рекламна продукція, сувеніри та дитячі іграшки. В останні роки у зарубіжній педагогічній практиці поширюється досвід використання коміксів як органічного елементу підручників задля удосконалення мовлення учнів, відпрацювання умінь говоріння і читання. У вітчизняній педагогіці комікси не набули такого поширення. В освітньому процесі учителі використовують цей засіб епізодично та безсистемно, покладаючись або на свій досвід, або на власну інтуїцію [4, с. 3].

Відповідно до теорії поколінь, сучасні учні початкової школи, є представниками покоління Z – «цифровими» дітьми, дітьми гаджетів, яким притаманні певні особливості перебігу психічних процесів. Це у свою чергу потребує від учителів зміни традиційного вектору діяльності на уроці [5, с. 53]. Відтак увага повинна зосереджуватися на технологізації і візуалізації навчання, що дозволяють активізувати та інтенсифікувати процеси сприймання і засвоєння навчального матеріалу. Перевага повинна надаватися таким засобам навчання, які сприяють розвитку критичного мислення і творчих здібностей учнів, здатності приймати оптимальні рішення, забезпечують підвищення

мотивації і позитивного ставлення до навчання. Саме комікси, вдало поєднуючи візуальне та вербальне, допомагають зробити навчальний процес доступним і захоплюючим, що є ключовими положеннями НУШ.

Комікс є засобом ефективною та швидкою передачі інформації завдяки одночасному використанню вербальних і графічних елементів. Уперше визначення коміксу дав швейцарський художник і письменник Р. Тепфер у 1837 р., зазначаючи, що комікс має змішану природу і складається із серії малюнків, виконаних у формі ескізу. Малюнки обов'язково супроводжуються однією або двома стрічками тексту, оскільки без тексту вони мали б неоднозначне тлумачення, а текст без малюнків був би просто незрозумілим. Вони разом складаються у своєрідний роман, проте настільки своєрідний, що він схожий на роман не більше, ніж на щось інше в цьому роді. У 1982 р. П. Ларусса розширює означений термін, вважаючи комікс певною послідовністю малюнків, що супроводжуються текстом, який описує дію, що переходить з малюнка в малюнок, тим самим забезпечуючи неперервність історії [1, с. 84]. У сучасних дослідженнях комікс визначається як серія чорно-білих або кольорових розважальних малюнків, що ілюструє розвиток сюжету, представлений мінімальним, здебільшого діалогічним текстом [3, с. 508].

Зміст і форма коміксів зорієнтовані на характерне для молодших школярів сприймання та спосіб розуміння інформації, що узгоджується з їхніми інтересами, перебуває у відповідності з особливостями емоційно-вольової сфери і поведінки. Зміст коміксів в переважній своїй більшості емоційно вмотивований, що сприяє кращому сприйманню і запам'ятовуванню матеріалу, забезпечує велику ефективність засвоєння учнями навчальної інформації. Комікс презентує репліки комунікантів у формі полілогу чи діалогу, що є пріоритетною формою спілкування дітей цього віку, і в той же час невеликі за обсягом репліки дійових осіб, значна кількість еліптизмів відповідають синтаксично недосконалому змісту мовленнєвих висловлювань молодших школярів, спонукають до наслідування. Форма коміксу, характерна для цього

жанру комбінація ситуації малюнка і мовленнєвих реплік дійових осіб, сприяє мимовільному запам'ятовуванню мовлення дійових осіб на лексичному рівні. Внаслідок значного розвитку вербальної пам'яті дітей можна розраховувати на досить легке опанування ними мовленнєвих зразків без усвідомлення всіх внутрішніх морфологічних і синтаксичних зв'язків. Комікс, окрім того, допомагає здійснювати самостійну мовленнєву діяльність, забезпечує учнів новими мовними засобами, допомагає появі евристичних асоціацій, здогадки. Це, певним чином, компенсує обмежений словниковий запас і нестачу засобів вираження думки [4, с. 9].

Комікс, поєднуючи малюнок і текст, визначає необхідні акценти в акті сприйняття образу, явища чи події, дає змогу сфокусуватися на основному. Відтак дидактичний потенціал коміксів беззаперечний.

✓ По-перше, комікс може слугувати зручною наочною опорою для здійснення продуктивного і репродуктивного мовлення. Висловлювання молодших школярів характеризуються недостатнім рівнем розвитку операцій планування і встановлення послідовності подій. Відтак процеси продукування мовлення будуть здійснюватись дітьми ефективніше, якщо їм запропонувати наочні опори у вигляді серій малюнків або опорних фрагментів контексту.

✓ По-друге, комікс презентує сюжет, який може охоплювати різноманітні сфери знань без детального заглиблення в них, і таким чином створює умови для екстенсивного пізнання учнями оточуючого світу.

✓ По-третє, комікс сприяє концентрації уваги, усуває напругу та втому, допомагає у збалансуванні реактивних і гальмівних процесів. Саме ця його властивість набуває особливої актуальності у навчанні молодших школярів, оскільки у цьому віці спостерігаються швидке втомлювання, відволікання, значне нервово збудження або різке гальмування нервової та мислительної діяльності як результату такого збудження [4, с. 10].

✓ По-четверте, зображення та зміст, що закладені у комікс, а також його поєднання з відповідним вербальним елементом, відіграють провідну роль у

формуванні комунікативного процесу. Образотворча частина коміксу здатна проілюструвати вербальну інформацію, додати їй більшої образності, виразності, навіть переконливості, а в багатьох випадках, у сполученні з вербальним компонентом, – створити нові додаткові смисли [2, с. 16].

✓ По-п'яте, комікси не тільки полегшують й інтенсифікують процес навчання, але й роблять його по-справжньому результативним та осмисленим. Учень, який знає, що таке комікс, вміє його читати і малювати, не зазубрює, а прагне зрозуміти суть проблеми; не напружується, а мислить; не механічно засвоює навчальний матеріал, а привчається самостійно здобувати знання й засвоювати уміння і навички [6, с. 169].

В умовах інформатизації освіти створювати комікси можна за допомогою різних сервісів, зокрема:

1. Toondoo (<http://www.toondoo.com>) – сервіс дозволяє користувачам створювати комікси на основі власних фотографій і картинок або використовувати галерею вже готових персонажів, фонів та предметів. Об'єкти можна обертати, переміщувати, підрізати, зменшувати і збільшувати, дублювати, видаляти тощо. Наявна можливість вставляти створені комікси у блоги або на сайти, відправляти по електронній пошті.

2. Pixton (<http://www.pixton.com>) – сервіс, що дає змогу створювати власний дизайн коміксу, вибрати головних героїв і фон, додавати будь-яку кількість об'єктів, редагувати жести і міміку персонажів, створювати своїх власних персонажів, редагувати зовнішній вигляд шаблонних персонажів, додавати власні картинки та ін. Крім створення коміксів користувач може створити власний ілюстрований блог і публікувати там свої роботи, а інші користувачі можуть їх переглядати, коментувати та оцінювати.

3. Make Beliefs Comix (<https://www.makebeliefscomix.com>) – сервіс для створення коміксів з великою кількістю символів, шаблонів і підказок. Однак, створюючи комікс, можна використовувати лише вбудовані ресурси. Є обмеження і в кольорі: змінюється забарвлення фону, але персонажі

залишаються чорно-білими.

4. TonyTool (<https://www.toonytool.com>) – сервіс, який пропонує набір фонів, образів, містить колекцію емоцій, відображених в малюнку. Є можливість додавати до малюнка текст, завантажувати свої власні фони і образи. Створений комікс можна опублікувати, відредагувати в графічному редакторі, поділитися в мережі, зберегти на комп'ютері.

5. Chogger (<https://chogger.com>) – сервіс призначений для створення мальованих коміксів. Містить зручний інтерфейс з широкими можливостями налаштування, завантаження зображень. Однак має невеликий набір інструментів для малювання коміксів.

Отже, комікс являє собою не лише зручну форму передавання навчальної інформації, а й принципово новий підхід до її засвоєння. Дидактичний потенціал коміксів як принципово нового і ефективного засобу організації навчальної діяльності молодших школярів, що поєднує різні форми візуалізації інформації, на сьогодні не в повній мірі оцінений педагогічною громадськістю.

Література:

1. Белов Д. Комікс як продукт інформаційної культури. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. Київ, 2018. Вип. 49. С. 71-88.
2. Космацька Н. В. Мова сучасного коміксу як явища масової культури. *Мова і культура*. 2012. Т. 4. Вип. 15. С. 15-20.
3. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: Академія, 2007. Т. 1. 2007. 608 с.
4. Олишанський Д. В. Дидактичні умови використання коміксів у навчанні іноземних мов молодших школярів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09 / Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2002. 190 с.
5. Чикалова Т. Г. Дидактичні можливості використання коміксів на уроках у початковій школі. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Т. 3. Вип. 20. С. 52-55. DOI: 10.32843/2663-6085-2020-20-3-11.
6. Юрженко В. В. «Коміксування» змісту навчального процесу: позитивні чи негативні тенденції для розвитку технологій освітньої діяльності? *Біоресурси і природокористування*. 2015. Т. 7. № 1-2. С. 165-170.